

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 632/2022-29

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky obchodnej spoločnosti [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej JUDr. Ivanom Benčíkom, advokátom, Hlavná 63, Štefanová, proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 14 Co 655/2013 z 25. apríla 2017 a proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5 Cdo 11/2020 z 27. októbra 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 26. februára 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím súdu podľa čl. 46 ods. 3 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje napadnutý rozsudok krajského súdu, ako aj rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) označený v záhlaví tohto uznesenia zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie a priznať jej náhradu trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka si žalobou podanou na Okresnom súde Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) a vedenou pod sp. zn. 19 C 42/2011 proti Slovenskej republike, v mene ktorej konalo Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, uplatnila nárok na náhradu škody vo výške 83 544,95 eur s príslušenstvom, spôsobenej nezákonnými rozhodnutiami krajského súdu a najvyššieho súdu, ktoré boli zrušené rozsudkom najvyššieho súdu č. k. 1 MObdov 14/2016 z 30. apríla 2008 a na základe ktorých uhradila túto sumu (poplatok z omeškania) spoločnosti [REDACTED] (právny nástupca spoločnosti

██████████ a to v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z.“). Okresný súd rozsudkom z 30. júla 2013 žalobu zamietol s odôvodnením, že sťažovateľka nepreukázala príčinnú súvislosť medzi nezákonným rozhodnutím súdu a vznikom škody, keď nevyužila možnosť domáhať sa súdnou cestou vydania bezdôvodného obohatenia voči spoločnosti ██████████, keďže podľa názoru okresného súdu by príčinnú súvislosť založil až prípadný neúspech sťažovateľky v takomto konaní.

3. Na základe odvolania podaného sťažovateľkou krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil rozsudok okresného súdu a uviedol, že zrušením rozhodnutia, na základe ktorého bolo plnené, by došlo k bezdôvodnému obohateniu toho, komu bolo plnené vtedy, ak by právny dôvod plnenia reálne nespočíval v hmotnom práve. V prejednávanej veci si spoločnosť ██████████, nárok na poplatok z omeškania uplatnila iba za obdobie od 24. augusta 1993 do 9. decembra 1994, teda jej nárok za obdobie od 10. decembra 1994 do 29. augusta 2005 nespočíval v hmotnom práve. Zrušením rozhodnutia krajského súdu č. k. 2 Obo 54/2005 z 21. septembra 2005 odpadol právny dôvod na plnenie, ktoré sťažovateľka poskytla spoločnosti ██████████, a to sa stalo bezdôvodným obohatením. Hlavnou príčinou vzniku škody podľa krajského súdu neboli zrušené rozhodnutia, ale okolnosť na strane sťažovateľky, ktorá sa vydania bezdôvodného obohatenia nedomáhala na súde. O prijatie plnenia z premlčaného dlhu nešlo, keďže dôvod plnenia nespočíval na reálnom hmotnoprávnom základe.

4. Sťažovateľka podala proti rozsudku krajského súdu dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodila z § 420 písm. f) a z § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Najvyšší súd napadnutým rozsudkom procesne prípustné dovolanie zamietol ako nedôvodné. Napadnutý rozsudok najvyššieho súdu nadobudol právoplatnosť 28. decembra 2021.

II.

Argumentácia sťažovateľky

5. Proti napadnutým rozsudkom krajského súdu a najvyššieho súdu podala sťažovateľka túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

a) arbitrárnosť a svojvôľu napadnutých rozhodnutí vidí sťažovateľka v absencii podrobného odôvodnenia, prečo by pre vznik príčinnej súvislosti medzi nezákonnými rozhodnutiami a vznikom škody musela byť v konaní vyvolanom jej žalobou o vydanie bezdôvodného obohatenia neúspešná. Sťažovateľka pritom odkazuje na judikatúru (rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky č. k. 25 Cdo 2091/2008 z 23. februára 2011), podľa ktorej za situácie, keď je z okolností prípadu zrejmé, že žaloba by nemohla uspieť, môže súd rozhodujúci o náhrade škody sám ako otázku predbežnú riešiť úspešnosť žaloby bez toho, aby bol poškodený nútený samotný súdny spor podstúpiť;

b) súdom vyčíta neprípustný a účelový výklad ustanovení zákona č. 514/2003 Z. z. a Občianskeho zákonníka. Ako podstatnú formuluje otázku, či prijatím plnenia od sťažovateľky z titulu poplatku z omeškania došlo k bezdôvodnému obohateniu (plnenie z právneho titulu, ktorý odpadol, tak ako ustálili súdy) alebo či ide (podľa presvedčenia sťažovateľky) o plnenie premlčaného dlhu. Uvedené sťažovateľka vyvodzuje z rozhodnutia najvyššieho súdu v konaní o mimoriadnom dovolaní, ktorý dospel k záveru, že ďalšie nároky na poplatok z omeškania nie sú dôvodné aj vzhľadom na vznesenú námietku premlčania. Podľa sťažovateľky súdmi aplikované rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cz 110/1984 (podľa ktorého nárok na náhradu škody spôsobenej nesprávnym

úradným postupom môže byť voči štátu úspešne uplatnený iba vtedy, ak by poškodený nedosiahol uspokojenie svojej pohľadávky voči tomu, kto by k tomu bol inak povinný) môže byť chápané ako aplikácia „nespravodlivého práva“. V tejto súvislosti odkazuje na rozhodnutie najvyššieho súdu č. k. 2 Cdo 155/2011 z 21. decembra 2011, podľa ktorého vzhľadom na subsidiárnu povahu nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia má prednosť uspokojenie nároku z titulu náhrady škody.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Sťažovateľka ústavnou sťažnosťou spochybňuje záver súdov o nevyhnutnosti neúspechu v konaní o vydanie bezdôvodného obohatenia pre vznik príčinnej súvislosti medzi nezákonnými rozhodnutiami a vznikom škody (považuje ho za arbitrárny) a právne posúdenie jej plnenia ako plnenia z dôvodu, ktorý odpadol, ako aj záver o subsidiárnom uplatnení nároku na náhradu škody voči štátu až po neúspešnom vymáhaní pohľadávky od povinného.

III.1. K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľky rozsudkom krajského súdu:

7. Rozsudok krajského súdu už sťažovateľka napadla ústavnou sťažnosťou podanou v čase, keď o ňou podanom dovolaní nebolo rozhodnuté. Ústavný súd sa podanou sťažnosťou meritórne nezaoberal, ale podľa zásady *ratio temporis* ju ako neprípustnú odmietol uznesením č. k. I. ÚS 520/2017 z 8. novembra 2017. Ústavný súd zaujal názor, že v prípade podania mimoriadneho opravného prostriedku (dovolania) a súbežne podanej sťažnosti ústavnému súdu je sťažnosť považovaná za prípustnú až po rozhodnutí o takomto mimoriadnom opravnom prostriedku.

8. Ústavný súd konštatuje, že proti rozsudku krajského súdu, ktorým krajský súd potvrdil rozsudok okresného súdu, bolo prípustné dovolanie, ktoré sťažovateľka aj využila. Prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP vyvodzovala zo skutočnosti, že súdy nedostatočne odôvodnili dôvod nevyhnutnosti podania žaloby o vydanie bezdôvodného obohatenia a v rámci dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP vymedzila otázku najvyšším súdom dosiaľ neriešenú, či ide o bezdôvodné obohatenie v prípade platenia premlčaného dlhu priznaného rozhodnutím súdu, ktoré bolo neskôr zrušené, a či je na konštatovanie príčinnej súvislosti potrebný rozsudok súdu (pričom odkázala na rozhodnutia sp. zn. 4 Cz 110/1984, 2 Cdo 155/2011 a namietala aplikáciu „nespravodlivého práva“). Najvyšší súd jej dovolanie ako nedôvodné zamietol. Z toho vyplýva, že námietky sťažovateľky (ktoré opakovane vznáša aj v ústavnej sťažnosti) smerujúce proti rozsudku krajského súdu vecne preskúmal najvyšší súd ako súd dovolací.

9. V prípadoch, ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany základných práv alebo slobôd mohol domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (IV. ÚS 115/2021).

10. Z uvedeného dôvodu sa v sťažovateľkinej veci uplatnil princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu vyplývajúci z čl. 127 ods. 1 ústavy, a preto ústavný súd ústavnú sťažnosť v časti smerujúcej proti rozsudku krajského súdu v súlade s § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) odmietol pre nedostatok svojej právomoci.

III.2. K namietanému porušeniu označených práv sťažovateľky rozsudkom najvyššieho súdu:

11. Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

12. Vychádzajúc z uvedeného, bolo úlohou ústavného súdu v rámci predbežného prerokovania ústavnej sťažnosti v zmysle § 56 zákona o ústavnom súde posúdiť, či tieto požiadavky kladené na rozhodnutie najvyšší súd rešpektoval, minimálne v takej miere, ktorá je z ústavnoprávneho hľadiska akceptovateľná a udržateľná, a na tomto základe formulovať záver, či nie je ústavná sťažnosť zjavne neopodstatnená.

13. O zjavnej neopodstatnenosti ústavnej sťažnosti (návrhu) možno hovoriť predovšetkým vtedy, ak namietaným postupom orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva, ktoré označil sťažovateľ, pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi napadnutým postupom tohto orgánu a základným právom, ktorého porušenie sa namietalo, ale aj vtedy, ak v konaní pred orgánom verejnej moci vznikne procesná situácia alebo procesný stav, ktoré vylučujú, aby tento orgán porušoval uvedené základné právo, pretože uvedená situácia alebo stav takú možnosť reálne nepripúšťajú (IV. ÚS 16/04, II. ÚS 1/05, II. ÚS 20/05, IV. ÚS 55/05, IV. ÚS 288/05).

14. Sťažovateľka podala proti rozsudku krajského súdu dovolanie z dôvodu procesnej vady zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP (vymedzený v bode 3.3 odôvodnenia napadnutého rozsudku) a z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP (bod 3.4 odôvodnenia napadnutého rozsudku).

15. Najvyšší súd sa nestotožnil s názorom sťažovateľky, ktorá mala za nevyhnutné, aby sa okresný a krajský súd v rámci odôvodnenia rozsudku vysporiadali s nevyhnutnosťou podania žaloby o vydanie bezdôvodného obohatenia a odôvodnili záver spočívajúci v konštatovaní, že len neúspech v súdnom spore zakladá záver o existencii príčinnej súvislosti medzi nezákonným rozhodnutím a vznikom škody, a dospel k záveru, že z odôvodnenia rozsudku krajského súdu jasne vyplýva (s poukazom na jeho body 19 až 30), že námietky sťažovateľky uvedené v odvolaní boli dostatočným spôsobom odôvodnené a nebolo potrebné na ne dať širšiu odpoveď z hľadiska doplnenia dôvodov rozhodnutia okresného súdu (bod 11 napadnutého rozsudku najvyššieho súdu).

16. So zreteľom na riadne nastolenie právnej otázky podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP vyhodnotil najvyšší súd dovolanie sťažovateľky ako procesne prípustné, no po preskúmaní právneho posúdenia

nastolenej otázky krajským súdom a stotožnení sa s ním považoval dovolanie za nedôvodné. Najvyšší súd pripomenul, že nezákonné rozhodnutie orgánu verejnej moci musí byť priamou, bezprostrednou a nesprostredkovanou príčinou škody, že otázka príčinnej súvislosti nie je otázkou právnou, ale skutkovou, a odkázal na svoju judikatúru, podľa ktorej pre záver o príčinnej súvislosti nestačí pravdepodobnosť, ale musí byť s istotou preukázaná, pričom dôkazné bremeno zaťažuje poškodeného (bod 18 napadnutého rozsudku). Vo vzťahu k posudzovanej veci (či je plnenie na základe nezákonného súdneho rozhodnutia hlavnou príčinou vzniku majetkovej ujmy sťažovateľky) odkázal na závery krajského súdu uvedené v bodoch 24 až 28 jeho rozsudku. K sťažovateľkou odkazovanému rozhodnutiu sp. zn. 2 Cdo 155/2011 uviedol, že neriešilo situáciu, či právny dôvod plnenia spočíval na reálne existujúcom hmotnoprávnom základe s tým, že ak tu právny dôvod plnenia bol, potom trvá naďalej bez ohľadu na to, či právoplatný a vykonateľný rozsudok bol či nebol zrušený. Najvyšší súd odkázal na záver súdov o nedostatku kauzálneho nexu, keď samotné nezákonné rozhodnutie nezakladá ako hlavná príčina bezprostrednú zodpovednosť štátu za škodu (bod 23 napadnutého rozsudku).

17. Právny názor najvyššieho súdu o nedôvodnosti sťažovateľkou podaného dovolania spôsobujúcej jeho zamietnutie je v napadnutom rozsudku zdôvodnený presvedčivo a vyčerpávajúcym spôsobom. Najvyšší súd dostatočným spôsobom ozrejmil otázku existencie príčinnej súvislosti medzi nezákonnými rozhodnutiami súdov a vznikom škody. Zároveň sa dostatočným spôsobom zaoberal aj relevantnými námietkami sťažovateľky uvedenými v dovolaní.

18. Ústavný súd konštatuje, že nezistil žiadnu skutočnosť, ktorá by signalizovala svojvoľný postup najvyššieho súdu, ktorý by nemal oporu v procesných kódexoch, ktoré bol najvyšší súd v čase svojho rozhodovania povinný na daný prípad aplikovať. Najvyšší súd rozhodol zákonom predpokladaným spôsobom, rešpektujúc pritom citovanú relevantnú právnu úpravu, ako aj judikatúru ústavného súdu. Napadnutý rozsudok najvyššieho súdu tak nevykazuje znaky arbitrárnosti a zjavnej nezlučiteľnosti jeho účinkov s obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 3 ústavy a ani práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorých porušenie sťažovateľka namieta, a jeho právne závery považuje ústavný súd za ústavne udržateľné.

19. Skutočnosť, že sa sťažovateľ s názorom najvyššieho súdu nestotožňuje, nie je postačujúca sama osebe na prijatie záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti napadnutého rozhodnutia. Aj stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu rešpektuje názor, podľa ktorého obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy nie je záruka, že rozhodnutie súdu bude spĺňať očakávania a predstavy účastníka konania. Podstatou je, aby postup všeobecného súdu bol v súlade so zákonom, aby bol ústavne akceptovateľný a aby jeho rozhodnutie bolo možné kvalifikovať ako zákonné, preskúmateľné a nearbitrárne. V takom prípade nemá ústavný súd dôvod zasahovať do postupu a rozhodnutí súdov, a tak vyslovovať porušenie základných práv (obdobne napr. IV. ÚS 110/2022).

20. Nad rámec uvedeného ústavný súd dopĺňa, že k otázke, či nárok na náhradu škody voči štátu spôsobenej nezákonným rozhodnutím vzniká až po tom, ako sa neúspešne uplatnil nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia voči tomu, kto sa na základe plnenia z nezákonného rozhodnutia obohatil, a tým aj k záverom vyjadreným v rozhodnutí najvyššieho súdu č. k. 4 Cz 110/84

zo 16. apríla 1985, publikovanom pod č. 4/4987 vo Výbere rozhodnutí a stanovísk najvyššieho súdu, zaujal stanovisko už v uznesení č. k. III. ÚS 361/09 z 26. novembra 2009, na ktorom zotrval aj napr. v uznesení č. k. II. ÚS 17/2013 zo 16. januára 2013, resp. v uznesení č. k. IV. ÚS 110/2022 z 1. marca 2022. Ani v okolnostiach prejednávanej veci sťažovateľky nevzhliadol dôvod sa od neho odchýliť.

21. Na základe už uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že ústavná sťažnosť je zjavne neopodstatnená a ako takú ju v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

22. Ústavný súd pripomína, že neušlo jeho pozornosti, že sťažovateľka sa v petite ústavnej sťažnosti nedomáhala vyslovenia porušenia označených práv napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu (navrhovala ho iba zrušiť). No vzhľadom na odôvodnenie ústavnej sťažnosti, v ktorom okrem iného uviedla aj, že pasívne procesne legitimovaným je najvyšší súd, ústavný súd v záujme procesnej ekonomie nepristúpil k výzve na odstránenie tohto nedostatku návrhu na začatie konanie (podľa § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

23. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľky v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. novembra 2022

Miloš Maďar
predseda senátu